

Yeni yıla girerken birileri öngörülerde bulunurlar ya, ben de bunu deneyeceğim bu yıl. Kendim ve ailem bağlamında 2011 yılı için beklentilerim fena değil. Etrafımda ciddi bir sağlık sorunu yaşayan yok, sıradan rahatsızlıklar dışında. Borç da yok, kavga gürültü de - yakın çevremde.

Ama bu iç çemberin dışına çıkınca öngörüler pek iyi değil. Şu an yaşamakta olduğum Yunanistan'daki ekonomik kriz sürüyor; ama işin daha kötüsü toplumun ve siyasilerin büyük bir kesimi ya yaşanan çıkmazı anlamıyor veya anlamazlıktan gelmekte bir yarar görüyor. Siyasiler seçmenin kulaklarını okşamakla oy kazanacaklarını hesap ettiklerinden olacak, biz başa gelirsek hiç bu sıkıntıları ve kemer sıkımayı çekmeyeceksiniz söylemini sürdürüyorlar. Fedakârlıklar gereksizdir mesajını veriyorlar. Gerekli yapısal düzenlemelere karşı direnç yalnız sendikalar tarafından değil, bütün muhalefet partilerince de sürdürülüyor; her yeni yasayı engellemek için girişilen grevler gittikçe artmakta. Grev dedim ama siz işçi grevi anlamayın, lütfen. Son aylarda işsiz kalan işçiler yüz binlercedir; ama onlar greve gitmiyor. Grevleri memurlar yapıyor, hükümetin "tek birinizin bile işine son verilmeyecek" güvencesini almış olan devlet sektöründe çalışanlardır greve gidenler. İronik olan, ekonomik krizin baş nedenin de yine bu memur kesiminin olması: ekonomik yükü, borçları ve iflas tehlikesini doğurmuş olanlar, kliantel ilişkiler sonucu devlette gereksiz istihdam edilen yüksek gelirli yüz binlerdir. Kriz ve iflas bu anlayışla nasıl aşılacak?

Türkiye'ye bakınca, tam tersine, ekonomi alanında dünya çapında başarılar görülüyor; hızlı kalkınma, ihracatın artışı gibi. Ama sanki dertsiz yaşanılmayacakmışçasına dert yaratır olduk. Siyasi mi demeli, kültürel mi, ideolojik mi, psikolojik mi; işte bu tür sorunlar. Çelişkili tutumlar, kararlar, çıkışlar ve laflar güvensizliği besliyor. Güven krizi kapıda. Milliyetçisi ve demokrasiyle Kürtler bir yanda, güvenli ve güvensizlikle Aleviler, başkasına karışanı ve karışmayanıla dindarlar ve laikçiler, samimi ve samimi olmayan kaygılı laikler, dürtülerini dizginleyemeyen askerler, saflaşan yargı, arada kalan liberaller...

2011 yılı bunları izleyerek kara bulutlu geçecek anlaşılabilir. Şaşkınlıkla tartışılanları izliyorum. Sanıkların yargılanıp yargılanmamasının gereği tartışılıyor adeta; ana dil ve okullardaki "zorunlu" din dersi konu olmuş. Gerekenin ne olduğunu bilmeyen var mı? Biliyoruz: askerler askerlik yapacak, siyasete karışmayacak – yani siyasi görüş de bildirmeyecek; anadil ise ana sütü kadar helaldir, öğrenilmesinden konuşulmasına saygı duyulacak – bunun tartışılması bile abes; dinin zorunlusu karanlık Ortaçağ'dır, yüz karası bir baskıdır! Ama, "ama" diye başlayıp bilinenin aksi yapılıyor: Asker "devletimiz tehlikede" diyor, birileri ana dil, öbürü türban "bizi parçalayacak" diye ayağa kalkmış, başkaları "dinimizi çocuklara aşılacak hem görevimizdir hem de çocukların yararınadır" anlayışında ve doğru bildiklerinin aksini yapmaya çalışıyor. Pozitivizmin Doğu versiyonu. Bu sapmanın nedeni ve gerekçesi hep aynı: "doğruyu ve yararlı olanı yapmamız gerekiyor". Nasıl anlatmalı acaba? Demokrasinin ve insan haklarının egemen

olduğu toplumlarda birilerinin doğru bildikleri herkese uygulanmaz, herkes kendi doğrusunu izleme hakkına sahiptir.

“Saygı” ve “doğru” gerekçesiyle sanatçıya bile karışılıyor. Sultana saygı, tarihi yorumun doğru olanı... deniliyor. Bir dizi ceza alıyor. “Değerlerimiz” kırmızı çizgi olmuş. Oysa bu değerleri hepimizin benimsemediği ortada. Meğerse “oryantalisttir” deyince ceza da verilebiliyormuş. Milli ve “uygun” olanın kriterini kim koyacak? Şu putların, totemlerin ve tabuların bir listesini çıkarsak da biz de kendimize çeki düzen versek! Birilerinin hassasiyet ve alınganlık alanı - yaşam biçiminden, inanca, oradan da sanat anlayışına ve tarihin yorumuna doğru -genişlerken, başka birilerinin ifade özgürlüğü kısılmakta. Siyasi güç ile sanat eleştirisinin aynı elde toplanması bana Hitler Almanyasındaki “entartete Kunst” (yozlaşmış sanat) kavramını anımsattı. Modern sanat milli sayılmamış ve yasaklanmıştı. Stalin, Shostakovich'in müziğini beğenmemişti. Bir süre müziğine hayat hakkı tanınmadı – bir ara klasik Türk müziğine yapıldığı gibi. Avrupa ülkelerinde, devletin sanatın aleyhine yasaklara başvurması bu tür çok tatsız çağrışımlara neden oluyor. Bunu unutanlara hatırlatmak gereğini duydum.

Türkiye'nin temel sorunu demokrasinin içselleştirilmemiş olmasıdır. Herkes hakkını arıyor ama hak tanımada cimri davranıyor. Herkes kendi doğrusunu ille de kabul ettirecek. Dar çevremizin değerlerini evrensel değer olarak algılayamayız. Özgüvenimiz ve gururumuz kulaklarımızı sağır kılmamalı. Demokrasi “doğruyu”, yani birilerinin doğru saydıklarını uygulamak değildir, yararlı olmak, olmaya çalışmak da değildir. İnsanların beğenisini kazanmak, sevilme de değil. Bunları bir diktatör de sağlayabilir. Demokrasi gerçeğin göreceli olduğunu anlamak ve bu anlayışa uygun olarak yaşamaktır; farklılığa açık olmak demektir. Çözüm, ikide birde “hakarete uğradım”, “alınıyorum”, “rahatsız oluyorum” gerekçesiyle özgürlükleri kısmamaktır. Demokrasi, alınmamayı huy edinmektir.

“Hakaret hissediyorum” söylemi yaygınlaşmakta. Sorun bu hassasiyette odaklanıyor. Bu anlayış temel alınıp kabul görürse ve güç sahibi alınganlar her hakaret algıladıklarında ifade özgürlüğünü kısarsa “şiddet içeren görüşler dışında her görüş serbesttir” ilkesi artık geçersiz sayılır. Resimde kullanılan motiften giyime, içkiden geçmişin yorumuna, her görüş ve davranış artık bizi rahatsız edebilir. Ben bir ABD mahkemesinin, bu afişi inancıma hakaret sayıyorum, deyip dava açana verdiği cevabı beğenmiştim: siz de o yana bakmayın!

Bu yıl içinde bu sorunların aşılamayacağını öngörüyorum. Yine de kötümser olmamak için size huzurlu bir 2012 yılı diliyorum!

*